

การจัดการพื้นที่สาธารณะในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร Public Space Management of Phayathai District, Bangkok

มนสิชา โลหะนาคะกุล¹ วรลักษณ์ คงอ้วน²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์พื้นที่สาธารณะในเขตพญาไท 2) เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการพื้นที่สาธารณะ และ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการพื้นที่สาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสำรวจภาคสนาม (มุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูลประเภทและการจัดการพื้นที่สาธารณะ) และการจัดทำแบบสอบถาม (แบบสอบถามจำนวน 100 ชุด มุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจและความต้องการของประชาชนที่มีต่อการจัดการพื้นที่สาธารณะ) ผลการวิจัยพบว่าเขตพญาไท เป็นที่ตั้งของพื้นที่สาธารณะ ทั้งในลักษณะพื้นที่จัดสรร พื้นที่สวนสาธารณะ (สวนหย่อมขนาดเล็ก สวนหมู่บ้าน และสวนถนน) และพื้นที่เลียบริมน้ำ โดยพื้นที่สาธารณะแต่ละประเภทมีการดูแลและจัดการยังไม่เต็มศักยภาพเท่าที่ควรและมีความแตกต่างกัน ทั้งในเรื่องการเข้าถึง ความสะดวกสบาย และกิจกรรม นอกจากนี้ พื้นที่สาธารณะทุกประเภทที่พบในเขตพญาไทยังมีการรวมกลุ่มทางสังคมที่ขาดความชัดเจน ประชาชนในเขตพญาไทจึงมีความพึงพอใจต่อการจัดการพื้นที่สาธารณะปัจจุบันระดับปานกลาง และมีความต้องการระดับมากสูงสุดในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มความปลอดภัย ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการพื้นที่สาธารณะในอนาคต จึงควรดำเนินการต่าง ๆ ได้แก่ การจัดทำเส้นทางเดินเท้าเข้าถึงพื้นที่สาธารณะ การติดตั้งกล้องวงจรปิดและเพิ่มแสงสว่าง การปรับปรุงสภาพพื้นที่เลียบริมน้ำ และการปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมพื้นที่สาธารณะ

คำสำคัญ: พื้นที่สาธารณะ การจัดการพื้นที่สาธารณะ พื้นที่โล่ง สวนสาธารณะ

Abstract

The objectives of this research article are 1) to study the current situation of public spaces in Phayathai district, 2) to analyze the public opinions towards the management of public spaces, and 3) to suggest management guidelines for public spaces to match the needs of the residents. The data collection methods for this research were the field survey (This approach focuses on collection the types and management of public spaces) and questionnaire (The 100 questionnaires focus on gathering satisfaction and public demand for public spaces management). The result of the research showed that there are public squares, public parks (mini parks, neighborhood parks, and street parks), and waterfronts in Phayathai district. Each public space is not efficiently managed and has its own characteristic in terms of accessibilities, comforts, and activities. However, the use of all types of public spaces located in Phayathai were not clearly defined in terms of social activities. So, people have moderate satisfaction for public space management and they highly demand for safety. Guidelines for developing public spaces in the future should focus on accessing walkway to the public spaces, installing the CCTV and lighting, developing more public waterfront areas, and improving the landscape and surrounding of public spaces.

Keywords: Public Space, Public Space Management, Open Space, Public Park

¹⁻² สาขาวิชาการผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1. บทนำ

เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ครอบคลุมพื้นที่ 9.60 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 5,996.88 ไร่ (สำนักงานเขตพญาไท, 2561) มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนากรุงเทพมหานคร โดยในด้านเศรษฐกิจ พ.ศ. 2559 เขตพญาไทเป็นที่ตั้งของอาคารสำนักงานขนาดใหญ่ ร้านอาหารและภัตตาคารเป็นจำนวนมากกว่า 250 แห่ง (สำนักงานเขตพญาไท, 2561) ด้านสังคมและวัฒนธรรม พ.ศ. 2560 เขตพญาไทเป็นแหล่งกระจุกตัวของประชาชนจำนวนมากถึง 70,238 คน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2561) และเป็นที่ตั้งของวัดไม้ต้น วัดที่มีความเก่าแก่กว่า 200 ปี ด้านคมนาคมและขนส่ง เขตพญาไทเป็นศูนย์กลางการเปลี่ยนถ่ายการสัญจรของกรุงเทพมหานคร โดยมีรถไฟฟ้า BTS สายสุขุมวิทหรือสายสีเขียวอ่อนเป็นเส้นทางการจราจรที่สำคัญในพื้นที่ ฯลฯ

จากบทบาทและความสำคัญของพื้นที่ดังกล่าว แม้ออกให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเจริญก้าวหน้าและการพัฒนาเมือง แต่ในทางตรงกันข้าม เขตพญาไทกับประสบปัญหาในเชิงพื้นที่ที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาการขาดการดูแลและจัดการพื้นที่สาธารณะในลักษณะพื้นที่โล่ง ดังจะเห็นได้จากการมีสภาพแวดล้อมไม่เป็นระเบียบและใช้ประโยชน์อย่างไม่เต็มศักยภาพของพื้นที่สาธารณะต่าง ๆ เช่น สวนพญาไทภิรมย์ ฯลฯ การลดลงและเปลี่ยนแปลงที่โล่งเป็นพื้นที่พาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยในบริเวณย่านสะพานควาย ซอยอารีย์ และซอยลือชาอย่างรวดเร็ว จนส่งผลให้เขตพญาไทเป็นแหล่งกระจุกตัวของอาคารสูงมากถึง 87 แห่ง ใน พ.ศ. 2560 (สำนักงานเขตพญาไท, 2561) และมีสัดส่วนพื้นที่สวนสาธารณะต่อจำนวนประชากรเพียง 2.14 ตร.ม.ต่อคน ในพ.ศ. 2558 น้อยกว่ามาตรฐานของกรุงเทพมหานครที่สำนักโยธาธิการและผังเมืองกำหนดไว้ที่ต้องมีพื้นที่สวนสาธารณะเท่ากับ 16 ตร.ม.ต่อคน (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร, ม.ป.ป.)

การประสบปัญหาดังกล่าว มีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต เนื่องจากเขตพญาไทเป็นพื้นที่ที่ได้รับการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาพื้นที่เชิงพาณิชย์มากมาย เช่น โครงการคอนโดมิเนียมบริเวณสถานีรถไฟฟ้าอารีย์ เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ในรัศมี 500 เมตร โครงการพัฒนาพื้นที่เชิงพาณิชย์บริเวณสถานีกลางบางซื่อ เป็นต้น ประกอบกับพื้นที่เขตพญาไทยังไม่มีกรวิจัยที่ชี้ชัดถึงสถานการณ์ปัจจุบันของพื้นที่สาธารณะในลักษณะที่โล่ง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องประเภทพื้นที่สาธารณะ การเข้าถึง ความสะดวก สบาย กิจกรรมที่เกิดขึ้น และการรวมกลุ่ม อีกทั้งยังขาดการศึกษาและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ผู้อยู่อาศัยและดำรงชีวิตในพื้นที่ ทั้งในประเด็นความพึงพอใจและความต้องการของประชาชนที่มีต่อการจัดการพื้นที่สาธารณะ ประเภทที่โล่ง

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้น บทความวิจัยชิ้นนี้ จึงมุ่งเน้นเป็นการศึกษาสถานการณ์พื้นที่สาธารณะในปัจจุบัน และความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการพื้นที่สาธารณะในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ตลอดจนการวางในแนวทางการจัดการพื้นที่สาธารณะในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ผลการวิจัยที่ได้จึงเป็นประโยชน์ต่อการดูแลและจัดการพื้นที่สาธารณะในลักษณะพื้นที่โล่ง การส่งเสริมให้เกิดพื้นที่นันทนาการและพบปะสังสรรค์ และการดูแลสุขภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในเมือง จึงเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้ดียิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

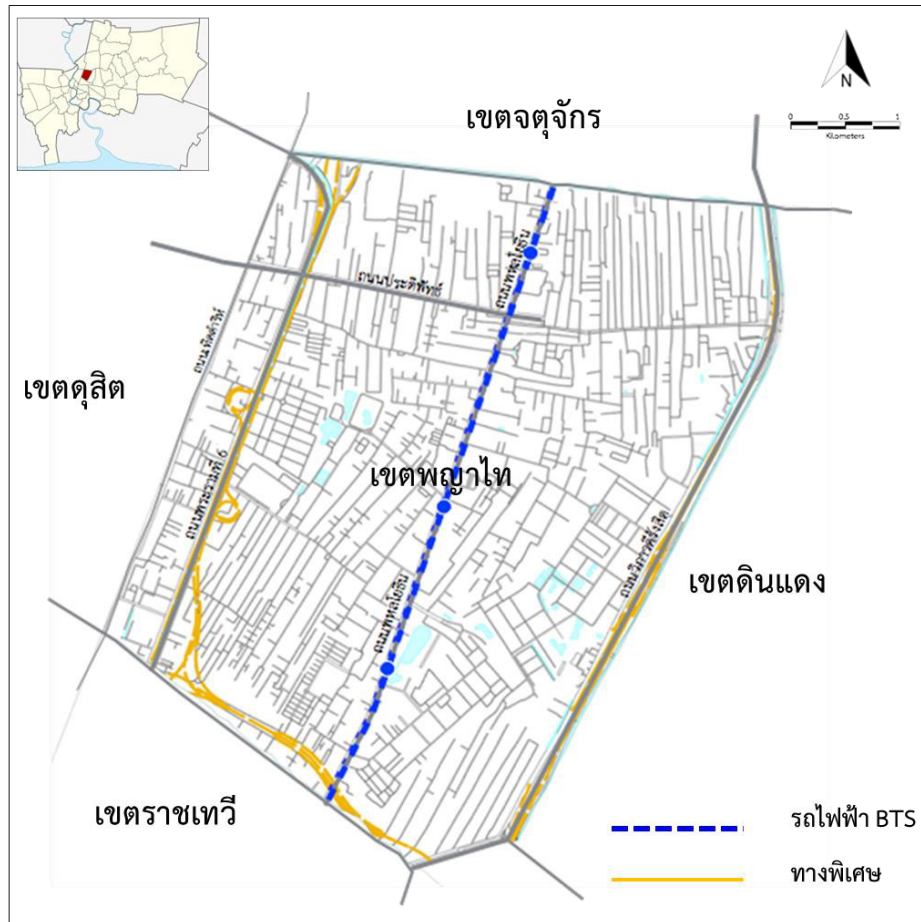
- 2.1 เพื่อศึกษาสถานการณ์พื้นที่สาธารณะในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร
- 2.2 เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการพื้นที่สาธารณะในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร
- 2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการพื้นที่สาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ ครอบคลุมพื้นที่เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีเนื้อที่ทั้งสิ้น 9.60 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 5,996.88 ไร่ (สำนักงานเขตพญาไท, 2561) แบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 แขวง คือ แขวงสามเสนในและแขวงพญาไท (รูปที่ 1)

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1) การศึกษาและวิจัยพื้นที่สาธารณะในบทความวิจัยชิ้นนี้ มุ่งเน้นการพิจารณาพื้นที่สาธารณะในลักษณะที่โล่งเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถจำแนกประเภทได้เป็น (1) พื้นที่จัตุรัส หมายถึง พื้นที่โล่งที่พบในเมือง มักใช้เพื่อเป็นที่ชุมนุมหรือจัดกิจกรรมร่วมกัน (2) พื้นที่สวนสาธารณะ แบ่งย่อยออกเป็น 7 ประเภท ตามการจำแนกของสำนักงานสวนสาธารณะกรุงเทพมหานคร ได้แก่ สวนหย่อมขนาดเล็ก สวนหมู่บ้านหรือสวนละแวกบ้าน สวนชุมชน สวนขนาดกลางหรือสวนระดับย่าน สวนขนาดใหญ่หรือสวนระดับเมือง สวนถนนและสวนเฉพาะหรือสวนอเนกประสงค์ (3) พื้นที่เลียบริมน้ำอันเป็นการจำแนกประเภทพื้นที่สาธารณะและให้ความหมายตามแนวความคิดของสำนักงานสวนสาธารณะกรุงเทพมหานคร (วรลักษณ์ คงอ้วน, 2559) และนักวิชาการที่มีชื่อเสียงในเรื่องพื้นที่สาธารณะ (กาญจน์ นทีวุฒิกุล, 2550)



รูปที่ 1 พื้นที่ศึกษาเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

ที่มา: จากการปรับปรุงและดัดแปลงข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ของกรมพัฒนาที่ดิน และผู้วิจัย (2559)

2) การศึกษาสถานการณ์พื้นที่สาธารณะ พิจารณาประเด็นในเรื่อง (1) การเข้าถึง (2) ความสะดวก สบายและภาพลักษณ์ (3) ผู้ใช้งานและกิจกรรมที่เกิดขึ้น และ (4) การรวมตัวทางสังคม เป็นสำคัญ (Metropolitan Planning Council, 2561) อันเป็นประเด็นที่สามารถสะท้อนหรือมีความเกี่ยวข้องกับลักษณะทางกายภาพของพื้นที่สาธารณะโดยตรง

4. ทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง

4.1 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน

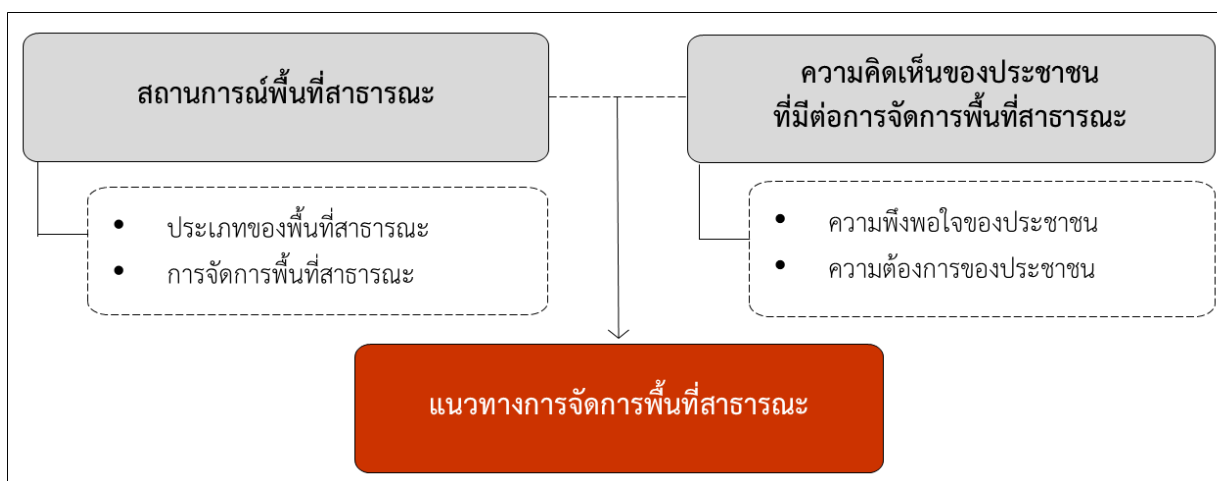
การใช้ประโยชน์ที่ดิน หมายถึง การประกอบกิจการใด ๆ บนพื้นดิน ทั้งภายในและภายนอกอาคาร ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินแบ่งได้เป็น 4 ประเภทหลัก ได้แก่ การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการ

ทำงาน การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการบริการสาธารณะ (นิพนธ์ วิเชียรน้อย, 2557) โดยปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในเมือง ได้แก่ ประชากร การคมนาคมและการเข้าถึงนโยบายของรัฐ และราคาที่ดิน (มานพ พงศทัต, 2558)

4.2 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับพื้นที่สาธารณะ

พื้นที่สาธารณะ หมายถึง พื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้ในเชิงกายภาพ ซึ่งสามารถมองเห็นได้จากทุกคนและมีการเข้าถึงได้มากกว่าพื้นที่ส่วนตัว (ศุภชัย ชัยจันทร์และณรงพน ไล่ประกอบทรัพย์, 2559) โดยการจัดการพื้นที่สาธารณะที่ดีควรคำนึงถึงการเข้าถึง ความสะดวก สบายและภาพลักษณ์ ผู้ใช้งานและกิจกรรมที่เกิดขึ้น และการเข้าร่วมตัวทางสังคม นอกจากนี้ ปัจจัยที่ทำให้พื้นที่สาธารณะประสบความสำเร็จ ได้แก่ ทำเลที่ตั้งและการเข้าถึง สภาพแวดล้อม ความสะดวกสบาย กิจกรรมรองรับความต้องการของผู้ใช้งานและความรู้สึกปลอดภัย (Metropolitan Planning Council, 2561)

จากการทบทวนทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้องข้างต้น จึงสามารถสรุปกรอบแนวความคิดในการวิจัยได้ว่าการศึกษาศาสนาการณพื้นที่สาธารณะในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร และการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการพื้นที่สาธารณะ ทั้งในเรื่องความพึงพอใจและความต้องการที่มีต่อการจัดการพื้นที่สาธารณะจะนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางการจัดการพื้นที่สาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และอยู่บนพื้นฐานหลักการจัดการพื้นที่สาธารณะที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ได้ (รูปที่ 2)



รูปที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย
ที่มา: ผู้วิจัย (2561)

5. ระเบียบวิธีวิจัย

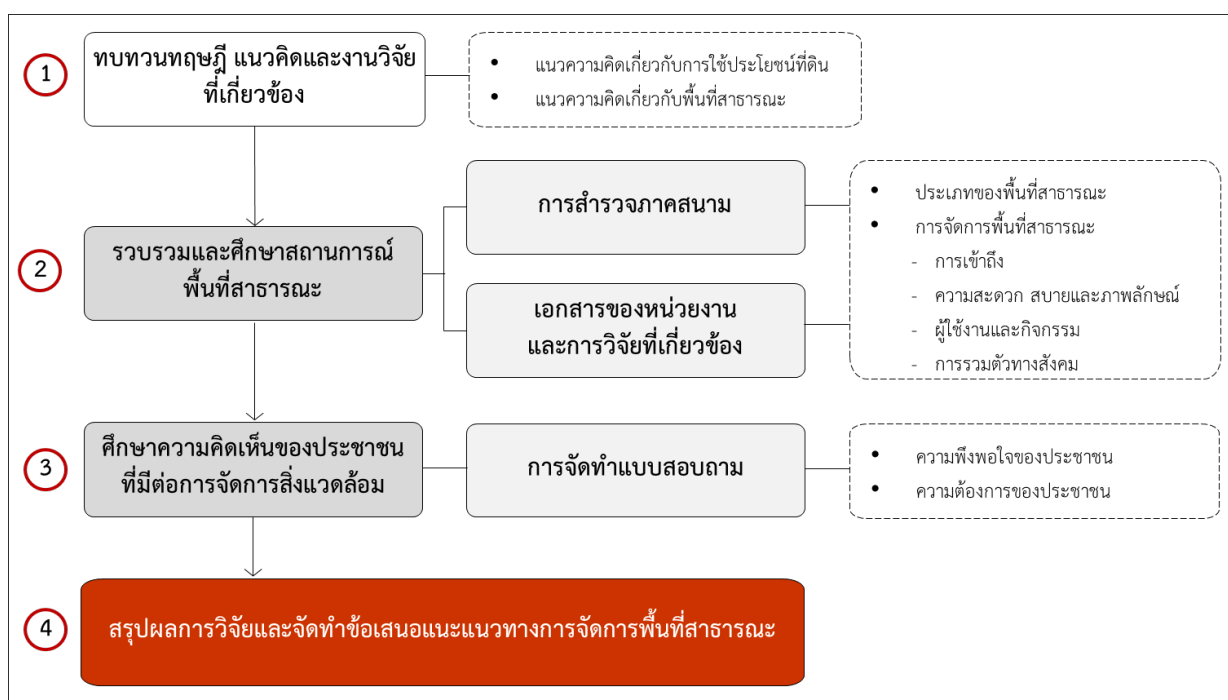
5.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

บทความวิจัยชิ้นนี้มีเครื่องมือการวิจัยที่สำคัญ ได้แก่ การสำรวจภาคสนามและการจัดทำแบบสอบถาม โดยในส่วนของ การจัดทำแบบสอบถาม มีกลุ่มประชากรในการวิจัย ได้แก่ คริวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตพญาไท ซึ่งจากจำนวนคริวเรือนทั้งสิ้น 41,707 คริวเรือน เมื่อดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบทราบบจำนวนประชากรของ Taro Yamane (คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2561) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 จะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 99.76 ชุด (เก็บข้อมูลจริงในพื้นที่ 100 ชุด) โดยตัวอย่างที่ได้รับการคัดเลือก เป็นประชากรที่อยู่อาศัยในพื้นที่เขตพญาไท ซึ่งรู้จักสภาพพื้นที่และพื้นที่สาธารณะประเภทต่าง ๆ ในเขตพญาไท (ผู้แจกแบบสอบถามพูดคุยและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการก่อนแจกแบบสอบถาม)

เนื้อหาแบบสอบถามมุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจและความต้องการของประชาชนที่มีต่อการจัดการพื้นที่สาธารณะเป็นสำคัญ โดยแบ่งเนื้อหาแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะ ข้อมูลความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการจัดการพื้นที่สาธารณะและข้อมูลความต้องการของประชาชนที่มีต่อการจัดการพื้นที่สาธารณะ สำหรับการแปรผลแบบสอบถาม พิจารณาเป็นมาตรฐานค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด (ค่าเฉลี่ยมากกว่า 5) มาก (ค่าเฉลี่ย 4.00-4.90) ปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.00-3.90) น้อย (ค่าเฉลี่ย 2.00-2.90) และน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.00-1.90)

5.2 ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัยมี 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) ทบทวนทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) รวบรวมและศึกษาสถานการณ์พื้นที่สาธารณะ 3) ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม 4) สรุปผลการวิจัยและจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการพื้นที่สาธารณะ (รูปที่ 3)



รูปที่ 3 ขั้นตอนการวิจัย

ที่มา: ผู้วิจัย (2561)

6. ผลการวิจัย

6.1 ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน

จากข้อมูลการสำรวจภาคสนาม เดือนมกราคม พ.ศ. 2561 และการวิเคราะห์ฐานข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ของกรมพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2559 พบว่า เขตพญาไทมีความหลากหลายของการใช้ประโยชน์ที่ดิน ทั้งในลักษณะที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม นันทนาการและพักผ่อนหย่อนใจ สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ โดยพื้นที่ที่มีสัดส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินสูงที่สุด ได้แก่ ที่อยู่อาศัย มีขนาดพื้นที่ทั้งสิ้น 7.41 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 4,631.25 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 77.18 ของพื้นที่ทั้งหมด

6.2 สถานการณ์พื้นที่สาธารณะ

6.2.1 ประเภทพื้นที่สาธารณะ

พื้นที่สาธารณะในลักษณะที่โล่งที่พบในเขตพญาไทสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะสำคัญ ได้แก่ พื้นที่จัดรั้ว พื้นที่สวนสาธารณะและพื้นที่เลียบบริมน้ำ โดยมีรายละเอียดดังนี้ (รูปที่ 4)



รูปที่ 4 ตำแหน่งที่ตั้งพื้นที่สาธารณะที่พบในพื้นที่เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร
ที่มา: จากการสำรวจภาคสนามและการปรับปรุง ดัดแปลงข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ของสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร (2548) และสำนักงานสวนสาธารณะ กรุงเทพมหานคร (2561)

1) **พื้นที่จัดสรร** พื้นที่สาธารณะประเภทจัดสรรพบในบริเวณด้านหน้าอาคารและสถานที่ต่าง ๆ เช่น บริเวณหน้าห้างสรรพสินค้าบีบีซี สาขาสะพานควาย บริเวณโรงพยาบาลเปาโลเมมโมเรียล บริเวณด้านหน้าลาวิลล่า อาร์รี่ บริเวณหน้าอาคารกสิกรไทย สาขาถนนพหลโยธิน เป็นต้น โดยพื้นที่จัดสรรดังกล่าว มักมีลักษณะเป็นที่โล่ง สภาพพื้นที่ปกคลุมด้วยวัสดุลาดแข็ง และถูกใช้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ตลาดนัด การแสดงดนตรี การจัดงานแสดงและร้านค้า เป็นต้น การบริหารและจัดการพื้นที่ดังกล่าว อยู่ในความรับผิดชอบของภาคเอกชนหรือเจ้าของที่ดินเป็นสำคัญ

2) **พื้นที่สวนสาธารณะ** เขตพญาไทเป็นที่ตั้งของพื้นที่สวนสาธารณะ 3 ประเภท ตามการจำแนกของสำนักงานสวนสาธารณะ กรุงเทพมหานคร ได้แก่ สวนหย่อมขนาดเล็ก (มีขนาดพื้นที่ไม่เกิน 2 ไร่) สวนหมู่บ้านหรือสวนละแวกบ้าน (มีขนาดพื้นที่ 2-25 ไร่) และสวนถนน พื้นที่เขตพญาไทไม่พบพื้นที่สวนสาธารณะประเภทสวนชุมชน สวนสาธารณะขนาดกลางหรือสวนระดับย่าน สวนสาธารณะขนาดใหญ่หรือสวนระดับเมือง สวนเฉพาะทางหรือสวนเอนกประสงค์แต่อย่างใด โดยรายละเอียดพื้นที่สาธารณะประเภทสวนสาธารณะที่พบในพื้นที่มีดังนี้

- **สวนหย่อมขนาดเล็ก** เช่น สวนหย่อมกระทรวงการคลัง สวนหย่อมซอยร่วมมิตร ถนนย่านพหลโยธิน สวนหย่อมซอยประดิพัทธ์ 10 สวนหย่อมตรงข้ามปากซอยร่วมมิตร สวนหย่อมสำนักงาน กสทช. เป็นต้น การบริหารและจัดการพื้นที่ดังกล่าว อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานสวนสาธารณะ กรุงเทพมหานครและเจ้าของที่ดิน (ซึ่งส่วนใหญ่เป็นภาครัฐ เช่น สวนหย่อมกระทรวงการคลัง ผู้ดูแลรับผิดชอบคือ กระทรวงการคลัง) เป็นสำคัญ

- **สวนหมู่บ้านหรือสวนละแวกบ้าน** เป็นสวนสาธารณะที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากกว่าสวนหย่อมขนาดเล็ก โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 7 แห่ง ได้แก่ สวนพญาไทภิรมย์ สวนกรมทหารราบที่ 1 สวนอารีย์สัมพันธ์ สวนกีฬากองทัพบก สวนสุขภาพ ร.1 รอ. สวนแฟลตตำรวจและสวนสโมสรทหารบก การบริหารและจัดการพื้นที่ดังกล่าวอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานสวนสาธารณะ กรุงเทพมหานครและเจ้าของที่ดิน (ซึ่งส่วนใหญ่เป็นภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการทหาร เช่น สวนกรมทหารราบที่ 1 ผู้ดูแลรับผิดชอบคือ กรมทหารราบที่ 1) เป็นสำคัญ

- **สวนถนน** เขตพญาไทมีพื้นที่สาธารณะประเภทสวนถนนที่มีขนาดความกว้างมากกว่า 3 เมตร ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ สวนเกาะกลาง สวนทางแยก และสวนไหล่ทาง โดยเส้นทางถนนที่มีการพบสวนถนน ได้แก่ ถนนพหลโยธิน ถนนพระรามที่ 6 เป็นต้น การบริหารและจัดการพื้นที่ดังกล่าว อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานเขตพญาไท กรุงเทพมหานครเป็นสำคัญ

3) พื้นที่เลียบริมน้ำ คลองสำคัญที่ไหลผ่านเขตพญาไท ได้แก่ คลองสามเสนและคลองบางซื่อ มีความกว้างคลองประมาณ 12-20 เมตร อย่างไรก็ตาม พื้นที่สาธารณะประเภทพื้นที่เลียบริมน้ำมักพบในบริเวณริมคลองบางซื่อ ซึ่งแม้พื้นที่เลียบริมน้ำจะมีลักษณะเป็นพื้นที่เอksenและพื้นที่สาธารณะ แต่พื้นที่เลียบริมน้ำส่วนใหญ่จะอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานเขตพญาไท ซึ่งประชาชนในชุมชนมักเป็นผู้ดูแลและจัดการเอง

6.2.2 การจัดการพื้นที่สาธารณะในปัจจุบัน (ตารางที่ 1)

1) การเข้าถึง พื้นที่จัดสรรมีการเข้าถึงที่สะดวก เนื่องจากมีการบริหารจัดการโดยภาครัฐกิจหรือเจ้าของที่ดิน ประกอบกับมีทำเลที่ตั้งอยู่ด้านหน้าอาคารและมักอยู่ติดกับถนนสายหลัก เช่น พื้นที่สาธารณะบริเวณด้านหน้า ลาวิลล่า อารีย์ เข้าถึงได้ง่ายและสะดวก มีทางเดินเท้าเชื่อมต่อกับถนนพหลโยธิน และมีทางเชื่อมต่อกับรถไฟฟ้า BTS สถานีอารีย์ ฯลฯ ในขณะที่พื้นที่สาธารณะประเภทสวนสาธารณะ (สวนหย่อมขนาดเล็ก) และพื้นที่เลียบริมน้ำ แม้มีเส้นทาง การเข้าถึงด้วยทางเท้าเชื่อมต่อกับถนนสายรองและซอย แต่มักอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม คับแคบและมีขยะตามพื้น เช่น ในบริเวณสวนหย่อมขนาดเล็กบริเวณซอยประดิพัทธ์ 10 พื้นที่สาธารณะบริเวณคลองสามเสน ฯลฯ อันเป็นผลมาจากพื้นที่สวนสาธารณะ (สวนหย่อมขนาดเล็ก) มักสร้างขึ้นเพื่อรองรับและให้บริการเฉพาะคนในชุมชน มีการดูแลและจัดการโดยสำนักงานสวนสาธารณะ กรุงเทพมหานครที่มีพื้นที่รับผิดชอบจำนวนมาก ในขณะที่พื้นที่เลียบริมน้ำ แม้มีทั้งในลักษณะพื้นที่เอksenและพื้นที่สาธารณะ แต่มักอยู่ในเขตพื้นที่อยู่อาศัยหนาแน่นและแออัด ซึ่งประชาชนในชุมชนเป็นผู้ดูแลและจัดการเอง

2) ความสะดวก สบายและภาพลักษณ์ พื้นที่จัดสรร เช่น บริเวณหน้าห้างสรรพสินค้าบีทีเอส สาขา สะพานควาย บริเวณด้านหน้าลาวิลล่า อารีย์ ฯลฯ มีการจัดเตรียมที่นั่ง โต๊ะ ถังขยะ น้ำพุ ฯลฯ เพื่อประดับ ตกแต่งและอำนวยความสะดวกให้กับผู้เข้ามาใช้งาน จึงมักอยู่ในสภาพสวยงามและพร้อมใช้งาน สำหรับพื้นที่สวนสาธารณะประเภทสวนหย่อมขนาดเล็กและสวนหมู่บ้าน ซึ่งมีการปรับปรุงและจัดการโดยเจ้าของที่ดิน มักมีสิ่งอำนวยความสะดวก สบายที่เอื้อต่อการออกกำลังกายและพักผ่อนหย่อนใจ เช่น เก้าอี้ อุปกรณ์ของเล่นเด็ก ฯลฯ แต่สภาพพื้นที่ยังขาดความสะอาดและเป็นระเบียบ สำหรับพื้นที่สวนสาธารณะประเภทสวนถนน การดูแลตกแต่ง รดน้ำต้นไม้ไม่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานเขต ซึ่งภาพลักษณ์โดยรวมสวยงามและมีการดูแล จัดการเป็นอย่างดี ในส่วนของพื้นที่เลียบริมน้ำ ทศนิยมภาพและภาพลักษณ์ริมคลองไม่สวยงาม ไม่สะอาดและไม่เป็นระเบียบ อย่างไรก็ตาม ชุมชนในบริเวณดังกล่าว มีการณรงค์และส่งเสริมให้เกิดการจัดการและการบำรุงรักษา เช่น การรณรงค์ไม่ให้มีการทิ้งขยะลงคลองบางซื่อ เป็นต้น

3) ผู้ใช้งานและกิจกรรมที่เกิดขึ้น พื้นที่จัดสรรมีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การจัดแสดงงานดนตรี ตลาดนัดหรือร้านค้า ฯลฯ ส่งผลให้ผู้ใช้งานในพื้นที่มีทั้งเจ้าของกิจการและกลุ่มคนที่ทำงานหรืออยู่อาศัยในบริเวณดังกล่าว สำหรับพื้นที่สวนสาธารณะ (สวนหย่อมขนาดเล็กและสวนหมู่บ้าน) กิจกรรมที่เกิดขึ้นมุ่งเน้นการพักผ่อน หย่อนใจและออกกำลังกาย ผู้ใช้งานส่วนใหญ่จึงเป็นผู้ที่พักอาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับสวนเป็นสำคัญ สำหรับพื้นที่เลียบริมน้ำ มักมีลักษณะเป็นทางเดินเท้า โดยผู้ใช้งานส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนริมฝั่งต่าง ๆ

4) การรวมตัวทางสังคม การรวมตัวทางสังคมมักแปรผันไปตามกิจกรรมและสภาพแวดล้อมของพื้นที่สาธารณะแต่ละประเภท เช่น การรวมตัวทางสังคมในบริเวณพื้นที่จัดสรรจะเกิดขึ้นเมื่อมีการจัดการแสดงงานดนตรีและ

ร้านค้า การรวมตัวในพื้นที่สวนสาธารณะ (สวนหย่อมขนาดเล็กและสวนหมู่บ้าน) จะเกิดขึ้นเมื่อประชาชนมีความต้องการในการออกกำลังกายและพักผ่อนหย่อนใจ ฯลฯ (รูปที่ 5) อย่างไรก็ตาม การรวมตัวทางสังคมที่เกิดขึ้นในพื้นที่สาธารณะ ยังขาดความชัดเจนและต่อเนื่อง ต่างคนต่างทำกิจกรรม ดังจะเห็นได้จากกำหนดระยะเวลาของกิจกรรมในลักษณะร้านค้า บริเวณพื้นที่จัดรั้วมักถูกกำหนดโดยเจ้าของพื้นที่ และมีระยะเวลาเป็นอาทิตย์ต่ออาทิตย์ หรือ การรวมกลุ่มทางสังคม บริเวณสวนสาธารณะ ประเภทสวนหมู่บ้านที่ไม่ได้มีการกำหนดเวลาที่แน่นอนในการรวมกลุ่มกันออกกำลังกาย เป็นต้น



พื้นที่จัดรั้ว (บริเวณด้านหน้าลาวิลล่า อารีย์)

รูปที่ 5 ตัวอย่างการรวมกลุ่มทางสังคมที่เกิดขึ้นในพื้นที่สาธารณะเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร
ที่มา: ผู้วิจัย (2561)

ตารางที่ 1 สรุปสถานการณ์และการจัดการพื้นที่สาธารณะในปัจจุบัน

ประเภท/ ตัวอย่าง พื้นที่สาธารณะ	การเข้าถึง	ความสะดวกสบาย	ผู้ใช้งานและกิจกรรม	การรวมตัวทางสังคม
<ul style="list-style-type: none"> - บริเวณหน้าห้างสรรพสินค้าบีทีเอส สาขา สะพานควาย - บริเวณโรงพยาบาลเปาโลเมมโมเรียล 	<ul style="list-style-type: none"> - เข้าถึงได้ง่ายและสะดวก เนื่องจากมีทางเดินเท้าเชื่อมต่อกับ ถนนสายหลัก (ถ.พหลโยธิน) อีก ทั้งมีระยะห่างจากรถไฟฟ้าไม่ถึง 500 เมตร - เข้าถึงได้ง่ายและสะดวก เนื่องจากมีทางเดินเท้าเชื่อมต่อกับ ถนนสายหลัก (ถ.พหลโยธิน) อีก ทั้งมีระยะห่างจากรถไฟฟ้าไม่ถึง 500 เมตร 	<p>พื้นที่จัดรั้ว</p> <ul style="list-style-type: none"> - สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ปูนและกระเบื้อง - มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม เช่น ระบบไฟฟ้า หลังคากันแดด โครงสร้างไม่แข็งแรง สามารถถอดหรือมาประกอบที่หลังได้ - มีการตกแต่งสถานที่ด้วยโคมไฟ ที่นั่ง ต้นไม้ - สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ปูน - มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม เช่น ระบบไฟฟ้า หลังคากันแดด โต๊ะ โครงสร้างไม่แข็งแรง สามารถถอดหรือมาประกอบที่หลังได้ - มีการตกแต่งสถานที่ด้วยโคมไฟ ต้นไม้ 	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรม: ตลาดนัดหรือร้านค้าเสื้อผ้า อาหาร เปิด รายวัน หรือรายอาทิตย์ ตามช่วงเวลาที่เจ้าของที่ดินเป็นคนกำหนดหรือปล่อยให้เช่าพื้นที่ - ผู้ใช้งาน: เจ้าของกิจการร้านค้า (ผู้ขาย) และกลุ่มคนที่ทำงานหรืออยู่อาศัย ในบริเวณดังกล่าว (ผู้ซื้อ) - กิจกรรม: การเปิดซุ้มกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา พยาบาล เช่น การรับบริจาคเลือด ฯลฯ ตลาดนัดหรือร้านค้าเสื้อผ้า อาหาร (เป็นไปอย่างไม่มีการเปิดรายวัน หรือรายอาทิตย์ ตามช่วงเวลาที่โรงพยาบาลเป็นคนกำหนด หรือปล่อยให้เช่าพื้นที่) - ผู้ใช้งาน: โภกณีสถานี่เป็นการเปิดตลาดหรือร้านค้า ผู้ใช้งานจะเป็นเจ้าของกิจการร้านค้า (ผู้ขาย) และกลุ่มคนที่ทำงานหรืออยู่อาศัยในบริเวณดังกล่าว (ผู้ซื้อ) โภกณีสถานี่เป็นการเปิดซุ้มกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา หรือ กลุ่มจะเป็นเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาล (ผู้ให้บริการ) และผู้รับการศึกษา หรือ กลุ่มคนที่ทำงานหรืออยู่อาศัยในบริเวณดังกล่าว (ผู้ใช้บริการ) 	<ul style="list-style-type: none"> - การรวมตัวทางสังคมเกิดขึ้นในลักษณะผู้ซื้อ-ผู้ขายสินค้าและบริการ ซึ่งเป็น การรวมกลุ่มชั่วคราว ชั่วคราว ไม่ต่อเนื่อง ต่างคนต่างทำกิจกรรมซื้อขาย เกิดขึ้นเฉพาะ ในช่วงระยะเวลาการเปิดตลาดหรือร้านค้า - การรวมตัวทางสังคมเกิดขึ้นในลักษณะผู้ซื้อ-ผู้ขายสินค้าและบริการ ซึ่งเป็น การรวมกลุ่มชั่วคราว ชั่วคราว ไม่ต่อเนื่อง ต่างคนต่างทำกิจกรรมซื้อขาย เกิดขึ้นเฉพาะ ในช่วงระยะเวลาการเปิดตลาดหรือร้านค้า
<ul style="list-style-type: none"> - บริเวณด้านหน้าสถานีรถไฟ อารีย์ 	<ul style="list-style-type: none"> - เข้าถึงได้ง่ายและสะดวก เนื่องจากมีทางเดินเท้าเชื่อมต่อกับ ถนนสายหลัก (ถ.พหลโยธิน) อีก ทั้งมีทางเชื่อมต่อกับรถไฟฟ้า BTS สถานีอารีย์โดยตรง 	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่หญ้าและพื้นที่ปูนผสมกัน - มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม เช่น ระบบไฟฟ้า หลังคากันแดด โต๊ะ โครงสร้างไม่แข็งแรง สามารถถอดหรือมาประกอบที่หลังได้ - มีการตกแต่งสถานที่อย่างสวยงามด้วยต้นไม้ หญ้า โคมไฟ ที่นั่ง 	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรม: การจัดแสดงงานดนตรี (เป็นไปอย่างไม่มีการตลาดนัดหรือร้านค้า (มีทั้งในลักษณะถาวรและไม่ถาวร โดยถ้าเป็นในส่วนของถาวรจะมีรายวัน หรือรายอาทิตย์ ตามช่วงเวลาที่เจ้าของที่ดินเป็นคนกำหนดหรือปล่อยให้เช่าพื้นที่ มีเป็นร้านเสื้อผ้า ถ้าเป็นร้านค้าไม่ถาวร จะเปิดรายวัน หรือรายอาทิตย์ ตามช่วงเวลาที่เจ้าของที่ดินเป็นคนกำหนดหรือปล่อยให้เช่าพื้นที่ มีเป็นร้านเสื้อผ้า เครื่องประดับ) - ผู้ใช้งาน: เจ้าของกิจการร้านค้า (ผู้ขาย) กลุ่มคนที่ทำงานหรืออยู่อาศัยหรือสัญจรในบริเวณดังกล่าว (ผู้ซื้อ) 	<ul style="list-style-type: none"> - การรวมตัวทางสังคมเกิดขึ้นในลักษณะผู้ซื้อ-ผู้ขายสินค้าและบริการ ซึ่งเป็น การรวมกลุ่มชั่วคราว ชั่วคราว ไม่ต่อเนื่อง ต่างคนต่างทำกิจกรรมซื้อขาย เกิดขึ้นเฉพาะ ในช่วงระยะเวลาการเปิดตลาดหรือร้านค้า
<ul style="list-style-type: none"> - บริเวณหน้าธนาคารกสิกรไทย สาขา ถนนพหลโยธิน 	<ul style="list-style-type: none"> - เข้าถึงได้ง่ายและสะดวก เนื่องจากติดถนนสายหลัก (ถ.พหลโยธิน) 	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ปูน - มีการตกแต่งสถานที่สวยงามด้วยต้นไม้ หญ้า โคมไฟ 	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรม: ตลาดนัดหรือร้านค้า (เป็นไปอย่างไม่มีการเกิดขึ้นนานๆ ครั้ง) - ผู้ใช้งาน: เจ้าของกิจการร้านค้า (ผู้ขาย) และกลุ่มคนที่ทำงานในบริเวณดังกล่าว (ผู้ซื้อ) 	<ul style="list-style-type: none"> - การรวมตัวทางสังคมเกิดขึ้นในลักษณะผู้ซื้อ-ผู้ขายสินค้าและบริการ ซึ่งเป็น การรวมกลุ่มนานๆ ครั้ง ต่างคนต่างทำกิจกรรมซื้อขาย

ที่มา: ผู้วิจัย (2561)

ตารางที่ 1 สรุปสถานการณ์และการจัดการพื้นที่สาธารณะในปัจจุบัน (ต่อ)

ประเภท/ ตัวอย่างพื้นที่สาธารณะ	การเข้าถึง	ความสะดวกสบาย	ผู้ใช้งานและกิจกรรม	การรวมตัวทางสังคม
พื้นที่สวนสาธารณะประเภทสวนหย่อมขนาดเล็ก				
- สวนกรมทหารราบที่ 1 - สวนสโมสรทหารบก	- เข้าถึงได้ง่ายและสะดวก เนื่องจากติดถนนสายหลัก (ถ. วิกาวศรีรังสิต) และอยู่ในสถานที่ราชการ	- สภาพพื้นที่เป็นสนามหญ้า มีการตกแต่งสถานที่สวยงามด้วยต้นไม้ขนาดใหญ่ ไม้พุ่ม ไม้ดอกไม้ประดับ - มีการดูแล จัดการพื้นที่ดี ดึงดูดใจได้จากการตกแต่งไม้พุ่ม สีสันสวยงามเป็นระเบียบ ไม่มีขยะหรือกิ่งไม้แห้ง	- กิจกรรม: มุ่งเน้นการส่งเสริมให้เกิดทัศนียภาพที่สวยงามแก่สถานที่เป็นหลัก - ผู้ใช้งาน: -	- การรวมตัวทางสังคมเกิดขึ้นจากการมาพักผ่อนหย่อนใจ มาออกกำลังกาย มาเดินเล่นในพื้นที่ แต่ต่างคนต่างทำเป็นกิจกรรม ไม่มีการรวมกลุ่มกันออกกำลังกาย
- สวนสุขภาพ ร.1 รอ. - สวนแพลดต้าวาง	- เข้าถึงได้ง่ายและสะดวก เนื่องจากติดถนนสายหลัก (ถ. วิกาวศรีรังสิต) และอยู่ในสถานที่ราชการ	- สภาพพื้นที่เป็นสนามหญ้า (ยังขาดความเป็นระเบียบ มีกิ่งไม้ไม่แห้ง ขยะตามพื้น) - มีการตกแต่งสถานที่ด้วยต้นไม้ขนาดใหญ่ ไม้พุ่ม - มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการพักผ่อนหย่อนใจ และออกกำลังกาย เช่น ซิงก์ กิ่งไม้ ฯลฯ	- กิจกรรม: การพักผ่อนหย่อนใจ การออกกำลังกาย - ผู้ใช้งาน: กลุ่มคนที่อยู่อาศัยในบริเวณดังกล่าว มีทั้งในช่วงวัยสูงอายุ วัยทำงาน วัยเด็ก	- การรวมตัวทางสังคมเกิดขึ้นจากการมาพักผ่อนหย่อนใจ มาออกกำลังกาย มาเดินเล่นในพื้นที่ แต่ต่างคนต่างทำเป็นกิจกรรม ไม่มีการรวมกลุ่มกันออกกำลังกาย
พื้นที่สวนสาธารณะประเภทสวนสาธารณะขนาดใหญ่				
- บริเวณถนนพหลโยธิน - บริเวณถนนพระรามที่ 6	-	- สภาพสวยงาม เป็นระเบียบ ได้รับการดูแล ตกแต่งเป็นประจำโดยสำนักงานเขตพญาไท และกรุงเทพมหานคร	- กิจกรรม: มุ่งเน้นการส่งเสริมให้เกิดทัศนียภาพและสภาพแวดล้อมที่สวยงามเป็นหลัก - ผู้ใช้งาน: -	-
พื้นที่เลียบริมหน้า				
- บริเวณคลองสามเสน - บริเวณคลองบางซื่อ	- เส้นทางเข้าถึงถึงเป็นทางเท้า ความกว้างไม่เกิน 2 เมตร	- พื้นที่เลียบริมหน้าบางช่วงคับแคบ ความกว้างไม่เกิน 2 เมตร ทรุดโทรมและมีขยะตามพื้น - พื้นที่เลียบริมหน้า มีทั้งในลักษณะพื้นที่สาธารณะ และพื้นที่เอกชน ซึ่งผู้อยู่อาศัยในชุมชนริมน้ำมีการดูแลและจัดการร่วมกับสำนักงานเขตพญาไท ดึงดูดใจได้จาก บริเวณ 2 ข้างทางพื้นที่เลียบริมหน้า มีการแขวนป้ายรณรงค์ให้ทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การรักษาความสะอาด ฯลฯ	- กิจกรรม: เป็นทางเดินที่ริมน้ำ - ผู้ใช้งาน: ผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนริมน้ำ	- เนื่องจากพื้นที่ที่เลียบริมหน้ามีลักษณะเป็นทางเดินเท้า ขนาดเล็กเป็นสำคัญ จึงขาดแคลนพื้นที่ในการรวมกลุ่มทางสังคมในลักษณะพบปะสังสรรค์ อย่างไรก็ตาม การรวมกลุ่มทางสังคมเกิดขึ้นจากการอยู่อาศัยและช่วยกันดูแล รักษาพื้นที่ที่เลียบริมหน้าร่วมกัน ดึงดูดใจได้จากความร่วมมือกันทำกิจกรรมรักษาความสะอาด เป็นต้น

ที่มา: ผู้วิจัย (2561)

6.3 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดการพื้นที่สาธารณะ

6.3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 59) มีอายุ 20-30 ปี (ร้อยละ 35) มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 56) ประกอบอาชีพข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 27) และมีระยะเวลาในการอยู่อาศัยในพื้นที่เขตพญาไทมาแล้ว 5-10 ปี (ร้อยละ 41)

6.3.2 ข้อมูลการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์จากพื้นที่สาธารณะเพื่อการนั่งเล่น ชมวิวทิวทัศน์มากที่สุด (ร้อยละ 38) รองลงมา คือ ออกกำลังกาย เช่น วิ่ง เต้นแอโรบิก เป็นต้น (ร้อยละ 36) โดยมีความถี่ในการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะนาน ๆ ครั้ง (ร้อยละ 50) รูปแบบการเดินทางไปยังพื้นที่สาธารณะนิยมการเดินทางด้วยเท้า (ร้อยละ 36) คิดเป็นระยะเวลาในการเดินทางไปยังพื้นที่สาธารณะประมาณ 10-20 นาที (ร้อยละ 21)

6.3.3 ข้อมูลความพึงพอใจของประชาชนในการจัดการพื้นที่สาธารณะ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการจัดการพื้นที่สาธารณะระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.30-3.80) อย่างไรก็ตาม ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของประชาชนสูงสุดในเรื่องประโยชน์ในการใช้งานพื้นที่สาธารณะในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.80) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของประชาชนในการจัดการพื้นที่สาธารณะเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	S.D.
ประโยชน์ในการใช้งานพื้นที่สาธารณะ	3.80	0.72
ความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะ	3.72	0.72
ความปลอดภัยในการใช้งานพื้นที่สาธารณะ	3.56	0.80
ความเหมาะสมในการใช้งานพื้นที่จัดตุ้รส์และพลาซ่า	3.34	0.71
ความสวยงามและเป็นระเบียบภายในพื้นที่สาธารณะ	3.72	0.92
ความร่มรื่นและภูมิทัศน์ที่สวยงามบริเวณพื้นที่เลียบริมน้ำ	3.60	1.06
ความหลากหลายของประเภทพื้นที่สาธารณะในละแวกชุมชน	3.50	0.88
ความน่าสนใจของกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะ	3.32	0.86
การดูแลและการจัดการพื้นที่สาธารณะแต่ละประเภท	3.38	1.00
การมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่สาธารณะในชุมชน	3.30	0.92

ที่มา: ผู้วิจัย (2561)

6.3.4 ข้อมูลความต้องการของประชาชนในการจัดการพื้นที่สาธารณะ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความต้องการในการจัดการพื้นที่สาธารณะระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.06-4.50) โดยค่าเฉลี่ยความต้องการระดับมากของประชาชนสูงสุดในเรื่องการติดตั้งไฟและเพิ่มความสว่างในพื้นที่สาธารณะ (ค่าเฉลี่ย 4.50) (ตารางที่ 3) นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างอายุและความต้องการของประชาชนในเขตพญาไทกรุงเทพมหานคร จะพบว่า ประชาชนอายุ 20-30 ปี ส่วนใหญ่จะมีความต้องการเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งในเรื่องการเพิ่มและพัฒนาเส้นทางเท้าและทางจักรยานเข้าสู่พื้นที่สาธารณะ การติดตั้งกล่องวงจรปิดภายในพื้นที่สาธารณะ และการติดตั้งไฟและเพิ่มความสว่างในพื้นที่สาธารณะ เป็นต้น

ตารางที่ 3 ความต้องการของประชาชนในการจัดการพื้นที่สาธารณะเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร

ประเด็น	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	S.D.
การเพิ่มพื้นที่สวนสาธารณะขนาดพื้นที่ไม่เกิน 2 ไร่ ในบริเวณชุมชน	4.06	0.74
การเพิ่มพื้นที่สวนสาธารณะขนาดพื้นที่มากกว่า 2 ไร่ ในบริเวณชุมชน	4.12	0.85
การเพิ่มและพัฒนาเส้นทางเท้าและเส้นทางจักรยานเข้าสู่พื้นที่สาธารณะ	4.28	0.80
การติดตั้งกล่องวงจรปิดภายในพื้นที่สาธารณะ	4.42	0.82
การติดตั้งไฟและเพิ่มความสว่างในพื้นที่สาธารณะ	4.50	0.81
การจัดหาอุปกรณ์หรือเครื่องออกกำลังกายสำหรับพื้นที่สวนสาธารณะ	4.20	1.00
การทำความสะอาดและดูแลรักษาพื้นที่สาธารณะ	4.42	0.87
การปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมในพื้นที่สาธารณะ	4.26	0.82
การปรับปรุงสภาพพื้นที่สาธารณะบริเวณพื้นที่เลียบริมน้ำ	4.24	0.86
การเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะ	4.13	0.74

ที่มา: ผู้วิจัย (2561)

7. การอภิปรายผล สรุป และข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยข้างต้น สามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1) พื้นที่สาธารณะในเขตพญาไท มีทั้งในลักษณะพื้นที่จัดสรร พื้นที่สวนสาธารณะและพื้นที่เลียบริมน้ำ อย่างไรก็ตาม การดูแลและจัดการพื้นที่สาธารณะดังกล่าว ยังไม่เต็มศักยภาพเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากการขาดความสวยงาม ความสะอาดและความเป็นระเบียบของพื้นที่สวนสาธารณะประเภทสวนหย่อมขนาดเล็ก (เช่น สวนหย่อมชอยร่วมมิตร ถนนย่านพลโยธิน สวนหย่อมชอยประดิพัทธ์ 10 สวนหย่อมตรงข้ามปากซอยร่วมมิตร ฯลฯ) การมีเส้นทางการเข้าถึง คับแคบ สภาพทรุดโทรมของพื้นที่สาธารณะประเภทพื้นที่เลียบริมน้ำ (บริเวณคลองสามเสน คลองบางซื่อ) หรือผลจากแบบสอบถามที่พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการจัดการพื้นที่สาธารณะระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.30-3.80) ดังนั้น พื้นที่สาธารณะในเขตพญาไทจึงยังขาดองค์ประกอบของการเป็นพื้นที่สาธารณะที่ดี และปัจจัยที่ทำให้พื้นที่สาธารณะประสบความสำเร็จ ทั้งในเรื่องการเข้าถึง ความสะอาดสวยงาม ตามแนวคิดของ Metropolitan Planning Council (2561)

2) พื้นที่สวนสาธารณะที่พบในเขตพญาไท ไม่ว่าจะเป็นสวนหย่อมขนาดเล็ก สวนหย่อมหมู่บ้านและสวนถนน ล้วนเป็นพื้นที่สวนสาธารณะที่มีขนาดไม่เกิน 25 ไร่ การมีพื้นที่สวนสาธารณะขนาดเล็กดังกล่าว อีกทั้งสัดส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตพญาไท พ.ศ. 2559 ที่ร้อยละ 77 เป็นที่อยู่อาศัย สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และบริการสาธารณะที่มีไม่มากนัก ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยในเรื่องราคาที่ดินที่สูงและความต้องการที่อยู่อาศัยของประชากรในพื้นที่ที่มีเป็นจำนวนมาก อันสอดคล้องกับแนวความคิดของมานพ พงศทัต (2558) ที่ว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในเมือง ได้แก่ ประชากร การคมนาคมและการเข้าถึง นโยบายของรัฐ และราคาที่ดิน

3) จากการสำรวจภาคสนาม จะเห็นได้ว่า การรวมตัวทางสังคมที่เกิดขึ้นในพื้นที่สาธารณะเขตพญาไท มักเกิดขึ้นในบริเวณพื้นที่จัดสรรในช่วงการจัดการแต่งงานดนตรีหรือร้านค้า และการรวมตัวในพื้นที่สวนสาธารณะ (สวนหย่อมขนาดเล็กและสวนหมู่บ้าน) จะเกิดขึ้นเมื่อประชาชนมีความต้องการในการออกกำลังกายและพักผ่อนหย่อนใจ ฯลฯ การรวมตัวทางสังคมในพื้นที่สาธารณะเขตพญาไทดังกล่าว ยังไม่มีความชัดเจนและต่อเนื่อง เช่น การกำหนดช่วงระยะเวลาการแสดงดนตรีที่ชัดเจนในแต่ละปี การจัดตั้งชมรมหรือการรวมกลุ่มกันออกกำลังกาย เป็นต้น

4) จากความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถามระดับมากที่สุดในเรื่องการติดตั้งไฟ และเพิ่มความสว่างในพื้นที่สาธารณะ (ค่าเฉลี่ย 4.50) ตลอดจนความต้องการเฉลี่ยของประชาชนอายุ 20-30 ปี ที่อยู่ในระดับมากที่สุดในเรื่องการติดตั้ง

กล่องวงจรปิดภายในพื้นที่สาธารณะและการติดตั้งไฟและเพิ่มความสว่างในพื้นที่สาธารณะ สะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนในพื้นที่ตระหนักและให้ความสำคัญกับปัจจัยที่ทำให้พื้นที่สาธารณะประสบความสำเร็จตามแนวคิดของ Metropolitan Planning Council (2561) ในเรื่องความรู้สึกปลอดภัยมากที่สุด

5) แม้ประชาชนในพื้นที่จะมีความต้องการในเรื่องการเพิ่มพื้นที่สวนสาธารณะในระดับมาก แต่ค่าเฉลี่ยในเรื่องดังกล่าวต่ำกว่าค่าเฉลี่ยความต้องการในเรื่องการดูแลและจัดการพื้นที่สาธารณะอื่น ๆ ความคิดเห็นของประชาชนดังกล่าวน่าจะมีสาเหตุมาจากเขตพญาไท มีอาณาเขตติดต่อกับเขตจตุจักรและเขตราชเทวี อันเป็นที่ตั้งของสวนวชิรเบญจทัศ สวนสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ สวนจตุจักร (อยู่ในเขตจตุจักร ล้วนมีขนาดเนื้อที่ 150 ไร่ขึ้นไป) และสวนสันติภาพ (อยู่ในเขตราชเทวี มีขนาดเนื้อที่ 20 ไร่) ประชาชนในพื้นที่เขตพญาไทจึงสามารถใช้บริการพื้นที่สาธารณะประเภทสวนสาธารณะในพื้นที่ข้างเคียงได้

จากการสรุปและอภิปรายผลการวิจัยข้างต้น จึงสามารถเสนอแนะแนวทางการจัดการพื้นที่สาธารณะในอนาคตอันนำไปสู่การพัฒนาปัจจัยที่ทำให้พื้นที่สาธารณะประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการพัฒนาเส้นทางการเข้าถึงการสร้างสภาพแวดล้อมสวยงาม ความสะดวกสบาย การส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมรองรับความต้องการของผู้ใช้งานและความรู้สึกปลอดภัย ตามหลักการและแนวความคิดของ Metropolitan Planning Council (2561) ตลอดจนตอบสนองกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ดังนี้

1) **การจัดทำเส้นทางเดินเท้าเข้าถึงพื้นที่สาธารณะ** การจัดทำเส้นทางเดินเท้าเข้าถึงพื้นที่สาธารณะที่คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ใช้บริการ และมีการกำหนดช่องทางการเดินเท้าที่ชัดเจน จะช่วยเพิ่มความสะดวก สบาย ความปลอดภัยในการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะประเภทสวนสาธารณะ (สวนหย่อมขนาดเล็กและสวนหมู่บ้าน) และพื้นที่เลียบริมน้ำ นอกจากนี้ยังตอบสนองพฤติกรรมของประชาชนที่มีรูปแบบการเดินทางไปยังพื้นที่สาธารณะด้วยการเดินเท้าที่มีสูงถึงร้อยละ 36 อีกด้วย โดยการจัดทำเส้นทางเดินเท้าอาจริเริ่มในพื้นที่สาธารณะประเภทสวนหมู่บ้านที่มีผู้บริการจำนวนมาก เช่น สวนพญาไทภิรมย์ สวนพลัดตำรวจ เป็นต้น (รูปที่ 6)

2) **การติดตั้งกล่องวงจรปิดและเพิ่มแสงสว่าง** การดำเนินการติดตั้งกล่องวงจรปิดและเพิ่มแสงสว่างในพื้นที่สาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นในพื้นที่จตุรัส พื้นที่สวนสาธารณะและพื้นที่เลียบริมน้ำ จะตอบสนองกับความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.42-4.50) และความต้องการเฉลี่ยของประชาชนอายุ 20-30 ปี ที่อยู่ในระดับมากที่สุด อันเป็นการดำเนินการจัดการพื้นที่สาธารณะ ที่สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการพื้นที่สาธารณะที่พื้นที่สาธารณะจะประสบความสำเร็จได้ ผู้ใช้บริการต้องมีความรู้สึกปลอดภัย (รูปที่ 6)

3) **การปรับปรุงสภาพพื้นที่เลียบริมน้ำ** พื้นที่เลียบริมน้ำมักมีทัศนียภาพและภาพลักษณ์ริมคลองไม่สวยงาม การปรับปรุงสภาพพื้นที่เลียบริมน้ำที่กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติ คำนึงถึงความสะดวก สบายในการเข้าถึง การรักษาความสะอาดจะช่วยยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนริมน้ำให้ดียิ่งขึ้นได้



รูปที่ 6 ตัวอย่างการดำเนินการจัดทำเส้นทางเดินเท้าและทางจักรยานเข้าถึงพื้นที่สาธารณะ
ที่มา: ผู้วิจัย (2561)

4) การปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมพื้นที่สาธารณะ จากลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินเขตพญาไทที่มีความหนาแน่นของเมืองมากและมีราคาที่ดินสูง การเพิ่มพื้นที่สาธารณะ โดยเฉพาะพื้นที่สาธารณะประเภทสวนสาธารณะ ขนาดมากกว่า 25 ไร่ จึงทำได้ยาก ดังนั้น การดำเนินการจัดการพื้นที่สาธารณะด้วยการปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมพื้นที่สาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นการทำความสะอาดและดูแลรักษาพื้นที่สาธารณะ การเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะ ฯลฯ จะตอบสนองความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอยู่ในระดับมาก อีกทั้งเป็นการพัฒนาทางกายภาพที่ส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวทางสังคมในชุมชนมากยิ่งขึ้นด้วย (รูปที่ 7)



รูปที่ 7 ตัวอย่างการปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมพื้นที่สาธารณะ
ที่มา: ผู้วิจัย (2561)

8. ข้อเสนอแนะการวิจัยในอนาคต

การสุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่นที่มากขึ้นหรือการเก็บแบบสอบถามมากกว่า 100 ชุด จะส่งผลให้เกิดความน่าเชื่อถือและได้ข้อมูลผลการวิจัยที่ถูกต้องและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

9. กิตติกรรมประกาศ

บทความเรื่อง “การจัดการพื้นที่สาธารณะในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร” พัฒนาและปรับปรุงมาจากสารนิพนธ์เรื่อง “การจัดการพื้นที่สาธารณะในเขตพญาไท กรุงเทพมหานคร” อันเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการผังเมืองบัณฑิต สาขาวิชาการผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2560

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2561). รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้านประจำปี พ.ศ. 2560. เข้าถึงได้จาก: <http://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statTDD/views/showDistrictData.php?rcode=10&statType=1&year=60>.
- กาญจน์ นทีวุฒิกุล. (2560). ธรรมชาติของการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะอย่างอ่อนโยนในเมืองเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองดุสิตบัณฑิต สาขาการวางแผนภาคและเมือง, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2561). สูตรการหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง. เข้าถึงได้จาก: http://www.edu.ru.ac.th/images/edu_files/formulation_example.pdf.
- นิพนธ์ วิเชียรน้อย. (2557). เศรษฐศาสตร์เมืองและการวางผังเมือง: ทฤษฎีและตัวแบบการวิเคราะห์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มานพ พงศทัต. (2558). เมืองและผังเมือง. กรุงเทพฯ: ธนภัทร.
- วรลักษณ์ คงอ้วน. (2559). การวางแผนและการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภชัย ชัยจันทร์และณรงชน ไส้ประกอบทรัพย์. (2559). แนวคิดสาธารณะของพื้นที่สาธารณะในเมือง. เข้าถึงได้จาก: <https://architservice.kku.ac.th/wp-content/uploads/2017/02/05-Supachai.pdf>.
- สำนักงานเขตพญาไท. (2561). แผนปฏิบัติการราชการประจำปี พ.ศ. 2561. เข้าถึงได้จาก: <http://www.bangkok.go.th/upload/user/00000084/News/Plan/1-50.pdf>.
- สำนักงานสวนสาธารณะ กรุงเทพมหานคร. (2561). สวนสาธารณะแบ่งตามประเภทสวน. เข้าถึงได้จาก: http://minpininteraction.com/bkk_static/greenparks.asp.
- สำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร. (2548). ข้อมูลพื้นฐานเพื่อการวางผังเมือง. กรุงเทพฯ: บริษัท ส.พิจิตรการพิมพ์ จำกัด.
- สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร. (ม.ป.ป.). สถิติกรุงเทพมหานคร 2558. เข้าถึงได้จาก: <http://www.bangkok.go.th/pipd/page/sub/9050/หนังสือสถิติกรุงเทพมหานคร-2558>.
- Metropolitan Planning Council. (2561). **Four Key Qualities of a Successful Place**. เข้าถึงได้จาก: <http://www.placemakingchicago.com/about/qualities.asp>.